

BOR "HALİL NURİ BEY KÜTÜPHANESİ"NDEKİ MAHKEME - İ ŞER'İYE SİCİLLERİ VE BUNLARDA GÖRÜLEN TÜRKÇE KİŞİ VE KÖY İSİMLERİ

Ragıp ÖNEN

Niğdenin Bor kazasında değerli hemşerilerimizden Emekli Albay Halil Nuri Yurdakul'un kurarak maarife bağışladığı 25 bin ciltlik bir kütüphane var.

Bu kütüphanede birçok kıymetli yazma eserler arasında (Bor Mahkeme-i Şer'ye Sicilleri) ne ait 18 defter bulunmaktadır. 929-1284 hicri ve (1523-1867 M.) tarihlerine kadar aralıklı devam edip gelen bu defterler bilhassa Bor tarihi bakımından baha biçilmez bir kıymet taşımaktadır.

Bunların en eski tarihlisi olan 110 yapraklık ve 929-938 hicri yılları vukuatını kaydeden defter ise türkçe kişi ve köy isimleri yönünden kıymetli bir hazinedir. Alfabetik bir sıra ile aşağıya koyduğumuz bu isimler dikkatlice tetkik edilirse, Ziya Gökalp ve Atatürk öncülükleriyle yakın tarihlerde kullanmaya başladığımız türkçe kişi isimlerinin bundan 4-5 asır evvel ecdadımız tarafından daha zengin olarak kullanıldığını hayranlıkla görürüz.

8-9 yıllık mahkeme vukuatı sırasında geçmekte olan bu isimlere bundan sonraki (1017 H.) yılı ve onu takip eden yılları gösteren defterlerde pek az rastlanır. Hicri Bin tarihlerinden evvelki defterlerde geçen bu türkçe isimler arasında dikkati üzerine çeken bir olay da Müslüman ve Hıristiyan adlarının müşterek olması ve hıristiyan isimlerini ayırmak için başlarına (Zimmi) sözünü koymuş olmalarıdır. Hattâ bu cihet Etnoğrafya Dergisinin birinci sayısında sayın Halit Onga'nın bu konuda yazdığı yazıda da belirtilmiştir.

İslâm ve Hıristiyan isimlerinin önce müşterek olduğu halde sonradan değişmesi

bizde: Buralarda yaşayan hıristiyanların da İslâmiyetten evvel göç eden Türk ırkından olduklarını, onların yerleştikleri yerlerdeki dinleri kabul ettiklerini, sonradan gelenler ise Müslüman olup burada bir araya gelen aynı ırkdaşların 1000 hicri yıllarına kadar müşterek isim kullandıkları halde bu tarihlerden sonra milliyet duyguları dinî duygulara feda edilerek Türk Müslümanların islâmlıkça makbul Arapca isimler almaya başladıkları ve hıristiyan Türklerin de Kilisenin tesiri altında kalarak Hıristiyan isimleri aldıkları kanaatini uyandırmaktadır.

Bizim bu düşüncemizi kuvvetlendiren deliller arasında 1939 yılında İstanbuldan kalkarak kütüphanemizdeki sicilleri tetkike gelen Kayseri Rum Ortadokslarından iken islâmiyeti kabul eden Diyamandı Doğan Keçeoğlu (Mehmet Kadir Keçeoğlu) nun kütüphanemiz defterine yazdığı hatıralar dikkate değer.

Sayın Keçeoğlu diyor ki: (Anadoludaki Ortadoksların ırkan da Türk olduklarını ispat eden delillerden olmak üzere Halil Nuri kütüphanesinde bulunduğunu işittiğim Mahkeme-i Şer'ye sicillerinden istifade etmek üzere (Bor) a geldim. ... Kütüphanede davama delil arayışım henüz bu davayı taktik etmeyenleri kıpırdatmıyacak bir hale getirmek içindir, yoksa kendi tereddüdümü izale için değil. Ben bu davaya çoktan iman edenlerdenim, bende izalesi lâzım bir tereddüt yok, kökleşmiş bir iman var.) diyor.

Mübadil olarak Yunanistana giden ve 30 sene sonra ziyaret maksadiyle Bora gelen eski Rum vatandaşlar, kendilerinin Yunan ahlâk ve karakterleriyle katiyen bağ-

daşamadığını onların içinde hâlâ da bir yabancı gibi kaldıklarını burada edindikleri terbiye, âdet ve ananeleri orada muhafaza ettiklerini ve daima vatan hasretiyle yandıklarını büyük bir acı ile anlattılar.

Bu mevzuun tetkikini tarihçilerimize bırakarak topladığım isimleri sunuyorum:

	Sayfa		Sayfa
Abdil	3	Bilmensah	96
Adilhan	130	Boryat	199
Ahibudak	111	Budak	53
Ahiören	90	Butak	50
Alpbah	180	Burçak	20
Anıl	200	Bulgar	63
Arındı	67	Canpaşa	96
Armagan	202	Cennet	7
Arslan	18	Çakır	196
Arslan	32	Çakıl	106
Aslan	67	Çalapverdi	41
Avas	44	Çege	196
Aydın	74	Çogun	98
Aygut	13	Çimen	40
Aygut	32	Çepni	32
Bağış	40	Çepni	28
Bahar	47	Dedeki	33
Bahadır	32	Dedeki	30
Bagband	202	Deniz	46
Bahşayış	32	Denizli	51
Bahşayış Çelebi	73	Devlet	109
Bahşi	32	Devletgeldi	176
Bahşi	6	Devletkâr aga	10
Balı	67	Devlethan aga	30
Balıbey	15	Dilpaşa	105
Batman	18	Dolaş	33
Bayezit	15	Döndü	9
Bayram	18	Dölek	27
Bekdaş	123	Dundar	96
Bereke	165	Durahan	39
Bıyık	93	Ekiz	86
		Elli	22
		Elvan	39
		Emlî	73
		Emirze	3
		Emre	67
		Emrebalı	50
		Erdek	112
		Erhan	99
		Erdoğan	99

BOR MAHKEME-İ ŞER'İYE SİCİLİNDEKİ TÜRKÇE KİŞİ VE KÖY İSİMLERİ

	Sayfa		Sayfa
Erişti (Yunus bin ارشدی)	95	Kılıç (Hasan bin قلیج)	67
Esen (Ali bin اسن)	10	Kılıçabdal (Cennet bin قلیج ابدال)	7
Eslim (Selçuk validesi اسلم)	174	Kılıçbey (قلیج بك)	111
Geçihatun (یکی حاتون)	95	Kıbtı (bin Ali paşa قیبتی)	119
Gençarslan (Bağband bin کنج ارسلان)		Kızılbeyi (قزلر بیکی Nam Zimmi)	147
Zimmi	202	Kişmir (Mehmet bin کشمر)	7
Görgen (Mustafa bin گورکن)	107	Kubat (قبات bin Sait)	64
Göçeri (Ali bin گوجری)	37	Kudumlu (قدملی binti Yusuf)	34
Gökçe (Hüseyin bin گویچه)	27	Kubal (Bin Elli قبالی)	72
Gülen (bin mermer گول ان)		Kutluhanaga (قوتلی خان آغا)	66
Zimmi	32	Kutluhanpaşa (قوتلی خان پاشا)	44
Gülpaşa (Paşahatun ve گل پاشا)	27	Kutlubey (قوتلی بك)	111
Gürgen (Mehmet bin گورکن)	107	Kurban (Mehmet bin قوریان)	199
Güvendik (bin Ali گوندک)	44	Köklü (Yusuf bin کویلی)	155
Hocabalı (Hocabağ nam kimesne حواجه بالی)	88	Köşküş (Mehmet bin کوش کوش)	72
Hacıgül (Ali bin حاجی گول)	40	Küçüksinan (Zimmi کچک ستان)	28
Hasgül (Ali binti حاص گول)	39	Menteşe (Ali bin منتشه)	10
Haspaşa (bin binti حاص پاشا)	39	Meğal (bin Mehmet مغالی)	46
Hashatun (bin Binti حاص حاتون)	30	Memi (bin Pır می)	87
Hayırsöylemez (Hızır bin حیرسویلز)	84	Memiçavuş (می چاوش)	89
Hoşkadem (bin حوش قدم)	39	Mestanaga (bin Hazzapaşa مستان آغا)	46
Hoşnut (Mustafa bin حوشنوت)	6	Murad (bin İskender مراد)	10
Hundi (bin Bayram حوندی)	44	Nevale (bin Zimmi نواله)	28
Hudaverdi (bin Veli حداوردی)	17	Odul (bin mümin اودول)	76
Hudaverdi (bin Erdoğdu حداوردی)	132	Otul (اوتول)	46
İbiş (bin ایش Mezit)	34	Oğuzhan (bin اغوز خان Seydi)	132
İdilhan (ایدیلخان)	15	Öğütlü (bin Necip اغدلی)	183
İlhan (bin Mehmet ایلخان)	32	Opal (bin Mustafa اوپال)	203
İlmez (bin Sal ایلز)	11	Orukgazi (bin Emirze اوروق غازی)	141
İnelhan (bin İsmail خان Derviş)	40	Orhan (bin Hüseyin اورخان)	176
İri (bin Mehmek ایری)	121	Oruçhan (bin Emirze اوروج خان)	207
İrişti (bin ارشدی Hüseyin)	39	Ömerece (bin عمر اجه Ali)	35
İskender (bin Emirze اسکندر)	3	Ördek (bin Merhume Ördek)	136
İvat (bin ایواد Yusuf)	146	Ördek (bin Zimmi اوردک)	32
Kademikutlu (bin Ömer قوتلی yetimesi)	170	Paşahatun (bin پاشا حاتون)	26
Karaman (bin Ahmet قرمان)	7	Paşamelike (bin Zevcesi پاشا ملکه)	88
Karaca (bin Ahmet قرجه)	136	Pir (bin Davut پیر)	III
Kaplan (bin Mehmet قپلان)	3	Piri (bin Mehmet پری)	3
Kayıl (bin Bayezit قایل)	15	Piri (bin Saltuk پری)	16
Kayapaşa (bin Şemsettin قی پاشا)	129	Tutak (bin Abdullah یوطق)	80
Keskin (bin Mustafâ کسکین)	21	Sal (bin Torun سال)	32

		Sayfa			Sayfa
Sal	(İlmez bin سال)	32	Türk	(İsmail bin ترك)	8
Saltık	(صلىق bin Hacıpiri)	16	Uğurhan	(Seyidi bin اغورخان)	144
Sabur	(ساپور Binti Mustafa)	196	Umurdede	(امورده Müslümanlardan)	6
Sanduk	(İşbu صندوق avratı)	5	Yahşi	(ياجشى bin Dedeki)	30
Sekmez	(Mustafa bin سگمز)	13	Yağmur	(ياغمور bin Keşiş)	Zimmi 28
Selçik	(سلجك binti Emre)	74	Yakut	(ياقوت bin Ahmetpaşa)	210
Selçuk	(Halil zevcesi سلجوق)	174	Yaylabeği	(يايلا بكي bin Hasan)	66
Sevin	(سون ve Mustafa)	143	Yetilmiş	(ينلمش bin Emre)	67
Sevindik	(سویندك oğlu Sevindik)	42	—●—		
Sevindik	(سوندك bin Kenan)	34	Türkçe köy ve nahiye isimleri de şunlardır:		
Seri	(Hüseyin bin سری)	78	Akçaviran karyesi		
Sinan	(سنان bin Cafer ağa)	46	Akın karyesi	(şimdi yoktur)	
Sultan	(Sustu bin سلطان)	Zimmi 32	Alibey	» »	» »
Sustu	(سوستو bin Sultan)	» » 32	Ayagözme	» »	» »
Sülmənşah	(Hamza bin سلمن ساه)	38	Baravun	» »	
Şad	(شاد Subaşı)	138	Bereke	» »	
Şat	(شاط bin Yusuf)	30	Bulgarçık	» »	(Şimdi yoktur)
Şatıbey	(شاطى بىك ve Alibey)	27	Buğdüz	» »	
Şahlı	(شاهلى binti Musa)	108	Bayat	» »	
Şahi	(شاهى binti Durahan)	39	Bayındır	» »	Şimdi yoktur
Şahkulubey	(شاهقولى Tımar sahibi)	III	Cücü (Balcı)	» »	
Şahmelek	(شاهملك binti Hacı Hasan)	34	Kayı	» »	
Şahrık	(شاهرىق Derviş)	20	Karşıkeşe Nahiyesi	Şimdi yoktur	
Şahin	(شاهين bin Yusuf)	180	Gebere Nahiyesi	» »	
Şenlik	(شنىك bin Mehmet)	34	Elmalı Karyesi		
Tanrıvermiş	(تاکرى ورمش karındaşı Bahadır Zimmi)	32	Gazı Karyesi	Şimdi yoktur	
Tatar	(تاتار bin Avaz)	30	Kızılca karyesi		
Teke	(تکە Teke İbrahim)	30	Çukurkuyu	» »	
Torpaşa	(طرهاشا)	9	Karaceviran	» »	
Torak	(طوراق bin Yunus)	171	Kınık	» »	
Turak	(طراق bin Seyyit)	131	Kızılmescit	» »	Şimdi yoktur
Tundar	(طوندار bin Yusuf)	97	Kadıköyü	» »	» »
Turmuş	(طورمش bin Bahadır)	Zimmi 30	Okcu	» »	
Turmuş	(طورمش bin Tanrıvermiş)	» » 124	Salmanlı	» »	Şimdi yoktur
Tursun	(طورسون bin Turmuş)	Zimmi 102	Tikenli	» »	» »
Torud	(طرود bin Sal)	9	Bu köy isimlerinin çoğu oğuz kabilesinin		
Toytuk	(طويطوق bin Abdullah)	80	Boy ve Budunlarının isimlerine uymakta		
Timurhan	(تيمورخان bin Mezit)	42	olup buraya yerleşen müslüman türklerin		
			oğuzlardan oldukları anlaşılmaktadır.		